

Verzonken stilte

Colofon

ISBN: 978 94 6365 263 6

1e druk 2020

© 2020, Ina de Wilde

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Omslagillustratie: Bert Janssen, materiekunstenaar

Foto auteur: Elena Raus

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Verzonken stilte

Ina de Wilde

Fluwelen mantel

Scharlakenrood
met purperen koord
kruissteken in okergeel
op doorbloed fluweel

Slagveld
met onuitgesproken woorden
bedekt door miljoenen
boterbloemen

Ina

Hoofdstuk 1.

Stevig doorstappend in het ritme van mijn gedachten. Marcato in een tweekwartsmaat. Kan ik niet tegen kritiek, is dat het? Waarom heb ik niet tegen haar gezegd wat ik wilde zeggen? Maar nee, ik zit gewoon te knikken. Nog zo'n paar honderd meter, dan ben ik er. Ik snak ernaar om alleen te zijn, mijn schoenen uit te schoppen en niets meer te moeten. Waarom verdorie word ik niet eens laconieker, ik neem wat anderen van mij vinden zo serieus.

Het komt door het gesprek dat ik net op mijn werk heb gehad met Wil.

Zij praat en ik ontvang. Pas een uur later weet ik wat ik had kunnen antwoorden maar dan ben ik thuis.

Snel in combinatie met adequaat reageren is niet mijn ding. Ik heb tijd nodig. Men moet mij laten denken, een paar minuten, het liefst langer, mijn gedachten moeten vorm krijgen, soms haal ik die gedachtevorm weer weg en begin van voren af aan. Dit keer had ik de hele route naar huis ervoor nodig.

Ik heb het weleens geprobeerd: sneller reageren. Dan bleken mijn woorden later anders geïnterpreteerd. Het slechtst kom ik uit mijn woorden bij types zoals Wil, die hun woordje direct klaar hebben, overtuigd zijn van hun gelijk en die door wezens zoals ik alle ruimte krijgen om zichzelf te horen.

Wanneer ik op mijn zachte bank ben neergeploft, druk ik twee kussens achter mijn rug en leg ik mijn voeten op tafel. Bij de instelling waar ik creatieve therapie geef, ben ik begonnen als stagiaire. Hoewel ik mijn studie nog moest afronden, werd ik gevraagd om te blijven.

Mijn scriptie is als een groeiende puist op mijn rug en ik kan er niet bijkomen. Ik voldoe niet aan het algemene beeld van dertigers: ik ben niet afgestudeerd, heb geen eigen huis en ben niet goedgebekt. Mijn voeten staren me aan, ik staar terug. Ik laat jullie daar nog even liggen. Mijn tenen reageren door met zachte knikjes te bewegen. Ik ontspan een beetje.

Nietsdoen: een van mijn fijnste bezigheden. Tijdens het nietsdoen floreert bij mij het denken. Ik ben een trage denker. Ook hou ik van de stilte, niksen in stilte.

Kom op jullie daar, van die tafel af, en ik ga naar mijn keukentje om het restje zuurkool van gisteren op te bakken. Ik mik de kool in de pan en smelt er een plak kaas overheen.

Een app van Bart komt binnen: ‘Ben je zo thuis?’ Daar gaat mijn avond.

‘Ik wil werken aan een opdracht van Wil,’ app ik terug.

Op hetzelfde moment gaat de telefoon.

‘Hoi.’

‘Je klinkt moe.’

‘Ja ben ik.’

‘En kortaf.’

‘Veel moeten luisteren vandaag.’

‘O,’ hoor ik Bart mompelen.

‘Zullen we binnenkort een weekje weg? Een stil weekje speciaal voor jou.’ Bart wil me helpen.

‘Ach,’ komt er met moeite bij mij uit.

‘Tinke, wat is er echt aan de hand?’

Hij blijft stil.

‘Gesprek met Wil gehad,’ ga ik moeizaam verder.

‘Een functioneringsgesprek?’

‘Nee, gewoon een tussenevaluatie.’ Mijn stem klinkt monotoon en ik peuter aan een wondje op mijn knie.

‘Ik mag haar niet!’ En ik trek de korst er in één ruk af, het bloed sijpelt langs mijn been.

‘Wie, Wil?’ vraagt Bart voorzichtig.

Snibbig reageer ik: ‘Ja wie anders.’

‘Ik kom bij je,’ zegt Bart resoluut.

Onbeweeglijk blijf ik zitten. Vanmiddag met Wil had ik krachtig moeten reageren en zeggen: ‘Wil, de scriptie komt eraan! Ik heb er tijd voor nodig, de manier waarop jij mij voor het blok zet werkt averechts, eerst moet de formule kloppen’. Ik had er een schepje bovenop moeten doen door te zeggen: ‘De cliënten waarderen mij!’

Maar dat heb ik allemaal niet gezegd, daarom ben ik vooral teleurgesteld in mijzelf.

Mijn aangekoekte bord met aan de randen slierten bleke etensresten staat nog op tafel wanneer Bart mijn kamer inkomt.

Zijn troebele blik dient als mijn spiegel.

Hij ploft naast me neer nadat hij eerst voor koffie heeft gezorgd.

Op mijn bank kun je niet gewoon gaan zitten, alleen er diep in vallen. Rechte stevige stoelen zijn alleen te vinden in mijn eethoek, vier stoelen in verschillende kleuren. Stoelen die ik alleen gebruik wanneer er eters zijn, maar die krijg ik nauwelijks.

‘Vertel,’ begint hij nadat hij zijn eerste slok koffie heeft genomen.

Ik blijf voor me uitkijken. ‘Ik voldoe niet, Wil had juist van mij verwacht dat ik met iets innovatiefs zou komen, ze heeft me in dienst gehouden omdat ze potentie in mij zag.’

‘Stel dat je ontslag krijgt, dan vind jij wel ergens anders werk. Wie wil jou nou niet hebben.’

Hij irriteert me met zo’n doodoener.

‘Het gaat om mijn gevoel van eigenwaarde, ik zou het zien als falen, Wil had vertrouwen in mij,’ reageer ik op monotone toon.

Ik wil niet dat Bart nu zijn arm om mij heen slaat, dan voel ik me bevestigd in mijn falen. Ik ga staan en toren een stukje boven Bart uit: ‘Wil je nog koffie?’ vraag ik.

Bart knikt blij. ‘Hè, je klinkt alweer iets opgewekter.’

‘Ja,’ mompel ik.

Bart blijft slapen en ik laat het maar zo. In bed kruipt hij dicht tegen mij aan, zijn knieën in mijn knieholtes, zijn arm om mijn schouder, zijn ademhaling dicht bij mijn oor, het irriteert me, hij slaapt diep en ik luister naar de stiltes tussen zijn in- en uitademen. Soms duurt het lang voordat hij uitademt, gespannen wacht ik.

Met open ogen lig ik in het donker. Creatieve therapie is gericht op de bewustwording van je gedrag, het ontdekken en het ontwikkelen van gevoelens. Er is onbegrip over het eigen handelen, de meeste cliënten blijken vervreemd van hun gevoel te zijn: Ik zal wel gevoelens hebben maar waar zijn ze? Of het omgekeerde ‘Ik ben zo vreselijk snel geraakt,’ zijn veelgehoorde noodkreten.

Nu alleen nog mijn afstudeerscriptie afronden of beter gezegd eraan beginnen en dan heb ik mijn diploma.

Er borrelt niets op waar ik mijn scriptie over kan laten gaan en nu ik onder druk word gezet wil er helemaal geen inspiratie komen. Er is al zoveel over de innerlijke ontwikkeling geschreven en er worden ook al zoveel therapieën gegeven. Mijn creativiteit zit op slot.

Futloos begin ik de volgende ochtend aan mijn werkdag. Het is negen uur en mijn derde bak koffie van die dag heb ik net achter mijn bureau gedronken. Je bent hier niet voor jezelf, pep ik mijzelf op. In de gang kom ik Wil tegen, mijn ademhaling stokt, mijn stem schiet omhoog wanneer ik het verplichte goedemorgen, zoals elke ochtend, terug zeg. Ik haal mijn eerste cliënt uit de wachtruimte.

Het is Gerard, veertig jaar, een lange man met een verzorgd uiterlijk.

‘Hoe is het de afgelopen week gegaan?’ vraag ik wanneer hij tegenover mij zit.

Zijn ogen staan dof, de lijnen als steengroeven rond zijn trieste mond, zijn houding oogt stram alsof zijn spieren verkrampt zijn.

‘Het is me niet gelukt,’ geeft hij licht beschaamd toe.

‘Wat is er niet gelukt?’ Gerard heeft iets ontwapenends in al zijn triestheid.

‘Ik functioneer op de automatische piloot en heb geen idee waarom ik bepaalde dingen zeg en doe. Ik lach wel maar ben niet blij. Jouw therapie komt niet binnen, Tinke.’ Hij kijkt me bij deze laatste woorden aan. Hoe zal ik zijn blik omschrijven? Niet onwetend, hij beseft het heel goed, eerder fatalistisch, en toch zit hij hier.

Ik heb Gerard laten tekenen, met hem ademhalingsoefeningen gedaan, hem muziek laten beleven maar ik kom niet verder bij hem. Het blijft aan de oppervlakte.

‘Ik voel me leeg, alsof ik het zelf niet ben bij alles wat ik doe,’ zucht hij vermoeid.

‘We geven niet op,’ reageer ik te snel en te enthousiast.

‘Alles is prima,’ stimuleerde Bart mij, omdat hij mijn twijfel zag. Ik mocht bedenken waar ons weekje weg naartoe zou gaan.

En ik heb gekozen voor het eerste wat in mij opkwam, het wordt Ameland. Hoe dom, hoe vreselijk naïef van mij.

We gaan pas over een dikke maand omdat we beiden niet eerder vrij konden krijgen.

Ik heb de tijd om me erop voor te bereiden. Weg van het vasteland, alles achter me laten.

Hoofdstuk 2.

Het is zaterdag en mijn ouders en ikzelf hebben onze vrije dag, ik ga bij hen op bezoek.

Mijn ouders wonen nu bijna vierendertig jaar in het oosten van het land. Het is een uurtje rijden vanaf mijn huis in Deventer.

De dorpsbewoners waren niet blij toen er steeds meer westerlingen in de jaren zeventig naar het oosten trokken. Ze hadden angst voor verstoring van hun dorp. Die lui met hun vreemde, rare gewoontes: was er wel werkgelegenheid genoeg? En bovendien was er het tekort aan allerlei voorzieningen, zoals winkels, medische hulp, een zwembad. Het gevaar kwam duidelijk uit het westen.

In de witte middenstandwijk met alleen koopwoningen waar mijn ouders wonen stop ik bij een banketbakker en koop een gembertaartje.

‘Je hoeft toch niet altijd iets mee te nemen, meisje,’ roept mijn moeder zoals gewoonlijk.

Ik geef ze beiden een zoen. Mijn vader kijkt me net iets te lang aan.

Mijn moeder werkt al jaren in hetzelfde bedrijf, ze groeide in haar werk en rond mijn tiende jaar is ze meer uren gaan werken.

Ze doet daar voornamelijk de secretariële en financiële taken.

Het is een bedrijf waar ze schoenen im- en exporteren van verschillende merken. Schoenen met een bijzonder verhaal, voor zowel dames als heren. Elk merk heeft een unieke herkomst, ook worden er ambachtelijke schoenen gemaakt

van hoogwaardig leer uit Italië. Zelfs een eenvoudig idee of schets van een klant kan worden omgezet in een paar unieke schoenen.

Het lichte huis maakt mijn stemming een stukje positiever maar dat blijkt van korte duur te zijn.

‘Hoe gaat het met je?’ Mijn vader kijkt me ernstig aan.

‘Ik ga met Bart binnenkort naar Ameland, weg van het vasteland.’ Ik zie hun verbaasde blikken op mij rusten.

‘De bestemming is mijn keuze. Het verleden is wat er ooit was, mam.’

Het voorbijje blijft een tijdje tussen ons drieën in zweven. Zonder woorden, ieder voor zich.

‘Ik zal iets te drinken halen.’ We schrikken op wanneer mijn vader gaat staan.

‘Koffie? Allebei?’

We knikken.

Er is hier weinig veranderd sinds ik kind was. Alsof de stabiliteit van de meubels en de onveranderde inrichting houvast bieden. Licht eiken meubels, degelijk en betrouwbaar. Nauwelijks groen binnen, lichtgrijze vloerbedekking, velours gordijnen voor de vele ramen, aan de muur een enkele reproductie. Het blauwe kastje, door mijn vader opgeknapt en geschilderd, ‘voor vijf euro op de kop getikt,’ met trots in zijn stem. Er staan een paar foto’s op het kastje. Ikzelf met mijn broer, een jaar of zeven was ik en hij zal tien zijn geweest, breed lachend. Mijn broer Lars en ik slaan de armen om elkaar heen. Verleden tijd.

De foto is blijven staan.

De handgemaakte houten wandklok met slinger tikt gestaag.

Mijn moeder knuffelde Lars net een keertje vaker en een tel langer dan dat ze dat bij mij deed.

En op Lars werd mijn vader net iets sneller boos dan op mij. Lars was een moederskindje en ik een vaderskindje.

Er staan nog twee schoolfoto's op het blauwe kastje, eentje van Lars en eentje van mij, nu ieder apart. Je ziet nog net een stukje van mijn blouse, speciaal voor de foto gekocht, een witte blouse met breed uitlopende lange mouwen en een kanten randje aan de uiteinden.

Voordat ik naar school ging liep ik meestal nog even naar mijn moeder voor een zoen en hield daarbij mijn hoofd alvast schuin om het haar gemakkelijk te maken.

Van ons viertjes staat er geen foto.

Mijn vader kijkt me onderzoekend aan, hij draagt een zandkleurige spencer over een wit overhemd, best leuk eigenlijk. 'Er wordt meer input van mij verwacht op mijn werk,' zucht ik vermoeid. 'Waarschijnlijk verlies ik mijn baan.'

'Wat wordt er dan van je verwacht?' Ze vragen het tegelijkertijd.

'De stichting moet op de kaart gezet worden volgens Wil, mijn leidinggevende.'

'En ben jij daar verantwoordelijk voor?' Weer stellen ze tegelijk de vraag.

Ik zucht.

'Wil zag potentie in mij, daardoor heeft ze mij voordat ik afgestudeerd was aangenomen. De overheid stopt met de subsidieverstrekking aan onze stichting wanneer er niet duidelijk een verbetering komt in de behandelingen die wij geven. De cliënten blijven te lang hangen in de therapie of stoppen eerder zonder dat er vooruitgang te merken is.'

Ik trek mijn schouders op en laat ze weer zakken.

‘Sommigen zijn een gevaar voor de maatschappij en zichzelf wanneer ze voortijdig afhaken.’

‘Een gevaar?’ vraagt mijn moeder geschrokken.

‘Ja.’ Ik kijk mijn ouders om de beurt aan met een blik die zegt: wat het gevaar is kunnen jullie zelf toch wel bedenken?

Mijn vader knikt en zegt zacht: ‘De kranten staan er vol mee.’

Ik ga door met mijn doemdenkerij: ‘En door deze druk lukt het afstuderen niet, dan zoek ik wel ander werk.’

Ik zie de bezorgdheid in de ogen van mijn ouders. Mijn moeder draagt een donkerblauwe nylon blouse met daarover een crèmekleurig jasje met koperen knopen, de gestreken kraag van de blouse komt over het jasje heen. Ze zit aan de eettafel en ze blijft het tafellaken maar glad strijken, ik zie haar steeds met vlakke hand over de denkbeeldige kreukels wrijven. Geen baan, studie niet afgerond, een moeizame relatie met Bart en dan de ingewikkelde toestand met Lars.

‘Zo gaat het nu met me,’ zeg ik met een theatrale zucht, jullie mislukte dochter, denk ik erbij. Hoe prachtig het buitenlicht hier ook naar binnenkomt, ik krijg het benauwd. ‘Ik ga maar weer eens,’ zeg ik.

Weer die schrik bij die twee en ik hoor ze verontwaardigd zeggen: ‘Nu al?’

‘Ik heb groentesoep gemaakt,’ probeert mijn moeder nog.

Zolang ik mij kan herinneren maakte mijn moeder op de zaterdagdag soep, soms hielp ik haar dan met de balletjes draaien. Dat mocht. Wij samen. ‘Je maakt van die mooie ronde kleine gehaktballetjes, zo heel anders dan Lars, hij maakt van die grote, ongelijke soepballen,’ zei ze eens.

Sindsdien maakte ik ze ook groter en niet meer gelijkmatig rond. Ze had het niet door.

Als Lars weer eens mijn bleke stille gezichtje zag, probeerde hij maar wat, hij wilde zo graag een blij Tinke zien.

Dan ruimde hij de tafel af en bij het zien van het verbaasde gezicht van mijn moeder zei hij: 'Heeft Tinke gedaan.'

Of hij hielp mijn vader met de viooltjes planten: om de vijf centimeter een nieuw plantje en kleur bij kleur. Zijn acties werkten niet.

En wat deed ik? Helemaal niets, ik dacht dat mijn moeder meer van Lars hield.

Ik was nog een kind.

Ze zwaaien me te fanatiek uit, doen te blij, vier handen in de lucht, alsof ze het niet meer weten.

In de auto voel ik tranen, waarom kan ik toch niet eens gewoon gezellig zijn?

Onderweg is er een wolkbreuk, ik rijd met mijn wielen door een rivier, het water schiet aan weerskanten woest omhoog. Ik moet vaart minderen. Een gek haalt toch nog in zodat ik nu ook bijna niets meer zie: 'Idioot, gek!' schreeuw ik hard.

Wanneer ik bijna thuis ben, besluit ik langs de snackbar te gaan. Ik parkeer mijn auto, stap uit en neem een grote stap over de plas naast de auto.

Het is er niet druk en ik ben dan ook snel aan de beurt. Het meisje achter de balie kijkt me vriendelijk aan, haar paardenstaart wipt op en neer wanneer ze mij vraagt: 'Zegt u het maar.'

Oud en nog beroerder voel ik me wanneer ik met de plastic zak waarin een vette hap als troost de zaak verlaat.

Ik start de auto en voordat ik weg wil rijden scheur ik het frietzakje open, laat het in de plastic zak zitten en leg het naast mij op de stoel. Telkens glijden mijn wijsvinger en

duim op de tast naar een volgend stukje patat. Mayonaise kleeft aan het stuur. Ik lik mijn vingers schoon. Eenmaal thuis kieper ik wat nog over is van de kleffe friet, weg in de afvalbak.

Een lege avond ligt voor me. Bart noemt mijn reflectie zelfkastijding, contact is een wisselwerking, vindt hij, het ligt niet alleen aan jou.

In de woning boven mij oefent iemand zijn vioollessen. Een snijdend jammeren.

De gedachte dat het aan mij ligt, helpt mij. Ik ben de chagrijn, de spelbreker, de onruststoker. De pijn die dat geeft heb ik nodig, is juist fijn. Onterechte pijn is dramatisch, dat kan ik niet aan.

Het krassen boven mij gaat door. Scherpe uithalen, een vals gekrijs, de viool schreeuwt, ik hou mijn adem in. Langzamerhand word ik rustig.

Hoofdstuk 3.

Het is woensdagavond, ik ga met Bart op bezoek bij zijn ouders. Bart haalt mij op, hij kan er elk moment zijn. Ik blijf liever thuis en als ik Bart naar boven hoor komen en ik zijn verwachtingsvolle gezicht zie, heb ik zin om ruzieachtig te doen. Hij geeft mij een zoen op mijn mond en drukt mij stevig tegen zich aan.

‘Mijn ouders verheugen zich op ons bezoek. En ik om hen te zien,’ zegt hij erachteraan, hij houdt mij iets van zich af. ‘Ik ook wel hoor,’ komt er zwakjes bij mij uit.

‘Als je liever thuis blijft dan moet je dat nu zeggen.’ Bart blijft mij strak aankijken.

‘Ach, ja, ... ik maak wel zin,’ zucht ik gelaten.

Bart laat me los. ‘Nou dat is dan mooi, laten we gaan.’

Het is niet fair van mij om zo te doen, ik weet het. We lopen de lange trap af, zonder iets te zeggen wandelen we naar zijn auto en stappen in. In de auto blijft het stil. Bart heeft prima ouders, voorkomend, aardig, echt helemaal niets mis mee. Wanneer we voor het huis van zijn ouders stilstaan hoor ik naast mij een zucht. ‘Zo is het voor niemand gezellig straks, Tinke.’

‘Ik zal mijn best doen,’ beloof ik.

‘Oké.’

En dat ga ik doen.

Bart heeft een sleutel van de voordeur, zijn beide ouders staan op wanneer wij de kamer binnenkomen, met een brede glimlach krijgen we ieder een kus. Ik ga zitten in de stoffen, ruime rode fauteuil bij het raam, ik verdrink er bijna in. Mijn benen sla ik over elkaar. Zijn moeder heeft cake gebakken, het huis ruikt naar zachte, warme vanille.

De vader van Bart werkt in het hoger onderwijs, hij kan smakelijk vertellen over zijn leerlingen. Je merkt dat hij ze begrijpt. 'Ach, ik ben zelf ook jong geweest en eigenlijk ben ik maar gewoon de aanvulling of toevoeging - of hoe je het ook hebben wil - op hun leven.'

Zijn moeder werkt twee dagen op een basisschool en doet daarnaast vrijwilligerswerk bij de voedselbank en het asielzoekerscentrum. Bart lijkt op haar wat betreft de gevoeligheid. Alleen bij zijn moeder is die gevoeligheid doorgeslagen en daardoor heeft haar gezicht veel weg van een cartoon, alsof ze een masker draagt met een bevroren, warme, begrijpende lach. Ik word er weeïg van als ik lang naar haar kijk.

Wanneer ze praat lijkt het of ze gaat huilen, ook als ze iets grappig vertelt, haar oogleden hangen en haar mond heeft de vorm van 'ach' en 'oh, wat erg'.

Ze hebben de open haard aangestoken. Een open haard met glazen deurtjes. Die deurtjes zitten dicht maar ik zie de rode en gele vlammen. Ik kan niet anders dan mij mengen in het gesprek, ik hoor mijzelf vragen stellen, complimenten geven over de cake en wat er nog meer bij een geslaagde avond hoort. Een glimlach van Bart, zijn ogen zoeken mij, een knikje terug. Het gaat goed.

Bart doet uitgelaten wanneer we zijn ouders uitzwaaien, of is hij misschien gewoon opgelucht? Niemand heeft gemerkt hoe ik mij transformeerde tot een vrolijke belangstellende Tinke. Ik speelde het spel overtuigend.

De kramp in mijn kaken en onder in mijn buik voel ik pas wanneer ik in bed lig.

Bart kruipt tegen mij aan, hij begint mij te strelen. Weer doe ik mijn best. Met pijn in mijn kaken en in mijn buik vrij ik die avond. Ik hoor Bart genieten en hij valt daarna als een blok in slaap.